

ימי עיון בתנ"ך תשע"ט

הנשים במלחמת סיסרא (שיעור מס' 101) בלהה אדמנית

המנהיגה

רקע

(ד) ודבורה אשה נביאה אשת לפידות היא שפטה את ישראל בעת ההיא: (ה) והיא יושבת תחתיתמר דבורה בין הרמה ובין ביתאל בהר אפרים ויעלו אליה בני ישראל למשפט:

* (מלי"ב ח, ג) ויהי מקצה שבע שנים ותשב האשה מארץ פלשתים ותצא לצעק אלהמלך אל ביתה ואלשדה:
 * (ג, ח) ויחראף ה' בישראל וימפרם ביד כושן רשעתים מלך ארם נהרים ויעבדו בני ישראל אתכושן רשעתים שמנה שנים: (ט) ויזעקו בניישראל אלהי ויקם ה' מושיע לבני ישראל ויושיעם את עתניאל בר קנז אחי כלב הקטן ממנו:
 (ג, יד) ויעבדו בניישראל אתעגלון מלךמואב שמונה עשרה שנה: (טו) ויזעקו בניישראל אלהי ויקם ה' להם מושיע את אהוד ברגא ברהימיני איש אטר ודימינו וישלחו בניישראל בידו מנחה לעגלון מלך מואב:
 (ב) וימפרם ה' ביד יבין מלךכנען אשר מלך בחצור ושרצבאו סיסרא והוא יושב בחרשת הגוים: (ג) ויזעקו בניישראל אל ה' כי תשע מאות רכבפרזל לו והוא לחץ אתבני ישראל בחזקה עשרים שנה:

תכנית

(ו) ותשלח ותקרא לברק בראבינעם מקדש נפתלי ותאמר אליו הלא צנה ה' יצ ישראל לך ומשכת בהר תבור ולקחת עמך עשרת אלפים איש מבני נפתלי ומבני זבלון: (ז) ומשכת אלף אלגנחל קישון אתסיסרא שרצבא לבין ואתרכבו ואת המונו ונתתיהו בידך: (ד) ארץ רעשה גסשמים נטפו גסעבים נטפו מים: (כ) מרשמים נלחמו הכוכבים ממסלותם נלחמו עםסיסרא: (כא) נחל קישון גרפם נחל קדומים נחל קישון...]
 (ח) ויאמר אליה ברק אסתלכי עמי והלקתי ואםלא תלכי עמי לא אלך: (ט) ותאמר הלא אלך עמך אפס כל לא תהיה תפארתך עלחדרך אשר אתה הולך כי בידאשה ימפר ה' אתסיסרא ותקם דבורה ותלך עםברק קדשה:

(י) ויזעק ברק אתזבולן ואתנפתלי קדשה ויעל ברגליו עשרת אלפי איש ותעל עמו דבורה: (יב) ויגדו לסיסרא כי עלה ברק בראבינעם הרתבור: (יג) ויזעק סיסרא אתפלרכבו תשע מאות רכב ברזל ואתפלחעם אשר אתו מחרשת הגוים אלגנחל קישון: (יד) ותאמר דברה אלברק קום בי זה היום אשר נתו ה' אתסיסרא בידך הלא ה' יצא לפגוע ויבד ברק מחר תבור ועשרת אלפים איש אחריו: (טו) ויהם ה' אתסיסרא ואתפלחרכב ואתפלחמחנה לפיחרב לפגי ברק ויבד סיסרא מעל המרפבה וינס ברגליו: (טז) וברק רדף אחרי הרכב ואחרי המחנה... לפי חרב לא נשאר עדאחד:

ויזעק סיסרא אתפלרכבו
 ויבד סיסרא מעל המרפבה
 וינס ברגליו

ויזעק ברק אתזבולן ואתנפתלי
 ויבד ברק מחר תבור
 ויעל ברגליו

שירת המנהיגה

* (שמו"א יח, ו) ויהי בבואם בשוב דוד מהכות אתהפלשתים ותצאנה הנשים מפלערי ישראל לשור לשיר והמחלות לקראת שאול המלך בתפיים בשמחה ובשלשים: (ז) ותענינה הנשים המשחקות ותאמרן הנה שאול באלפו באלפיו ודוד ברבבתיו:
 (ח) ויחר לשאול מאד וירע בעיניו הדבר הזה ויאמר נתנו לדוד רבבות ולי נתנו האלפים ועוד לו אף המלוקה:

ימי עיון בתנ"ך תשע"ט

הנשים במלחמת סיסרא (שיעור מס' 101) בלהה אדמנית

* (שמי"ב א, כ) אֶל־תִּגִּידוּ בְגַת אֶל־תִּבְשְׁרוּ בְחוּצַת אֲשֶׁקְלוֹן פְּרִתְשְׁמֹחְנָה בְּנוֹת פְּלִשְׁתִּים פְּרִתְעֶלְזָנָה בְּנוֹת הָעַרְגָּלִים : (כד) בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל אֶל־שָׂאוּל בְּכִינָה הַמַּלְבָּשְׁכֶם שְׁנַי עֶסְעֲדָנִים הַמַּעֲלָה עֲדֵי זָהָב עַל לְבוּשְׁכֶן :

* (ירמיהו ט, טז) כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת הַתְּבוּנָנוּ וְקָרְאוּ לְמִקוֹנְנוֹת וַתְּבוֹאֲינָה וְאֶל־הַחֲכָמוֹת שִׁלְחוּ וַתְּבוֹאֲנָה :

(א) וַתֵּשֶׁר דְּבוּרָה וַבֶּרֶק בְּרָאֲבִינָעַם בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר : (ג) שָׁמְעוּ מַלְכִים הַאֲזִינוּ רְזִינִים אֲנֹכִי לַה' אֲנֹכִי אֲשִׁירָה אֲזַמְּרָה לַה' אֵי יִשְׂרָאֵל : (ז) חֲדָלוּ פְרָזוֹן בְּיִשְׂרָאֵל חֲדָלוּ עַד שֶׁקִּמְתֵּל דְּבוּרָה שֶׁקִּמְתֵּי אִם בְּיִשְׂרָאֵל : (יב) עוֹרֵי עוֹרֵל דְּבוּרָה עוֹרֵי עוֹרֵי דְבָרֵי שִׁיר קוּם בֶּרֶק וְשִׁבְחָה שְׁבִינָה בְּרָאֲבִינָעַם :

מסכת פסחים דף סו ע"ב

אמר רב יהודה אמר רב : כל המתיהר, אם חכם הוא - חכמתו מסתלקת ממנו, אם נביא הוא - נבואתו מסתלקת ממנו... - מדבורה, דכתיב : חדלו פרזון בישראל חדלו עד שקמתי דבורה שקמתי אם בישראל וגוי, וכתוב עורי עורי דבורה עורי עורי דברי שיר וגוי.

זוהר כרך ג פרשת ויקרא דף יט עמוד ב (תרגום לעברית)

שתי נשים היו בעולם שאמרו תשבחות לקב"ה, מה שכל הגברים בעולם אינם אומרים כן, ומי הם דבורה וחנה, וכל הפסוקים האלה שאמרה דבורה הם מסוד החכמה העליונה, עד אותו הזמן ששבחה את עצמה ואמרה "עד שקמתי דבורה".

יציאת מצרים ושירת משה

וייראו מאד ויצעקו בני ישראל אל אלהי
ויושע ה' ביום ההוא את ישראל מיד מצרים
ה' ילחם לכם
ששמאות רכב בחור וכל רכב מצרים
אמר אויב ארדף אשיג אחלק שלל
וליהם את מחנה מצרים
וישבנו המים וכסו את הרכב ואת הפרשים
לא נשאר בהם עד אחד
וליסר את אפן מרכבתיו וינהגו בכבדת
ויאמר מצרים אנוסה מפני ישראל
אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה' ויאמרו
לאמר אשירה לה'

מלחמת ברק ושירת דבורה

ויצעקו בני ישראל אל אלהי
ויכנע אי' ביום ההוא את יבין מלדפנעו לפני בגי
מרשמים נלחמו הפוכבים
תשע מאות רכב ברזל לו
הלא ימצאו יחלקו שלל
ויהם ה' את סיסרא ואת פלהרכב ואת פלהמתנה
נחל קישור גרם נחל קדומים
ויפל פלהמתנה סיסרא לפי חרב לא נשאר עד אחד
וירד סיסרא מעל המרכבה
וינס ברגליו
ותשר דבורה וברק בראבינעם ביום ההוא
אנכי לה' אנכי אשירה

יעל

לך וּמְשַׁכֵּת בְּהַר תְּבוֹר
וַתֵּצֵא יַעֲלֵ לְקִרְאָתוֹ

לך וּמְשַׁכֵּת בְּהַר תְּבוֹר
וַתֵּצֵא יַעֲלֵ לְקִרְאָתוֹ

ימי עיון בתנ"ך תשע"ט

הנשים במלחמת סיסרא (שיעור מס' 101) בלהה אדמנית

היוזמת

(יז) וְסִיסְרָא נָס בְּרִגְלָיו אֶל-אֶהֱל יָעַל אֶשֶׁת חֲבֵר הַקִּינִי כִּי שָׁלוֹם בֵּין יָבִין מְלֶאךְ־חֲצוֹר וַיָּבִין בֵּית חֲבֵר הַקִּינִי : (יח) וַתֵּצֵא יָעַל לְקִרְיַת סִיסְרָא וַתֹּאמֶר אֵלָיו סוּרָה אֲדֹנָי סוּרָה אֵלַי אֶל-תִּירָא וַיִּסֹּר אֵלָיָהּ הָאֶהֱלָה וַתִּכְסְהוּ בַּשְּׂמִיכָה : (יט) וַיֹּאמֶר אֵלָיָהּ הַשְׂקִינִי-נָא מַעֲט־מִיָּם כִּי צָמְאֵתִי וַתִּפְתָּח אֶת-נְאוֹד הַחֲלָב וַתִּשְׁקֶהוּ וַתִּכְסְהוּ : (כ) וַיֹּאמֶר אֵלָיָהּ עֲמֹד פִּתַּח הָאֶהֱל וְהִיָּה אִם-אִישׁ יָבֹא וְשָׂאֲלֶךָ וְאָמַר הִישְׁפָּה אִישׁ וְאָמַרְתְּ אֵין :

(כא) וַתִּקַּח יָעַל אֶשֶׁת־חֲבֵר אֶת-יָתֵד הָאֶהֱל וַתִּשֶׂם אֶת-הַמַּמְקָבֶת בִּידָהּ וַתָּבֹא אֵלָיו בְּלֵאט וַתִּתְקַע אֶת-יָתֵד בְּרַקְתּוֹ וַתִּצְנַח בְּאָרֶץ וְהוּא־נֹרֵדִם וַיַּעַף וַיָּמָוֶת :

(כד) וַתְּבַרֵךְ מְנַשִּׁים יָעַל אֶשֶׁת חֲבֵר הַקִּינִי מְנַשִּׁים בְּאֶהֱל תְּבַרְכֶּךָ : (כו) בֵּין רִגְלֶיהָ כָּרַע נָפֶל שָׁכַב בֵּין רִגְלֶיהָ כָּרַע נָפֶל בְּאֶשֶׁר כָּרַע שָׁם נָפֶל שְׂדוּד :

(כב) וְהִנֵּה בְּרֶךְ רֹדֵף אֶת-סִיסְרָא וַתֵּצֵא יָעַל לְקִרְיַתוֹ וַתֹּאמֶר לֹא לָךְ וְאֶרְאֶךָ אֶת-הָאִישׁ אֲשֶׁר-אַתָּה מְבַקֵּשׁ וַיָּבֹא אֵלָיָהּ וְהִנֵּה סִיסְרָא נָפֶל מִתּוֹ וְהִתְנַד בְּרַקְתּוֹ :

(שמ"א לא, ד) וַיֹּאמֶר שְׂאוּל לְנִשְׂא כָלֵיו שְׁלֹף חַרְבְּךָ! וְדַקְרַנִּי בָּהּ פְּרִיבֹאוּ הַעֲרֵלִים הָאֶלָה וְדַקְרַנִּי וְהִתְעַלְלוּ-בִּי... (פסחים עה ע"א) דאמר רב נחמן : אמר קרא ואהבת לרעך כמוך - ברור לו מיתה יפה.

(ברי' ל, טז) וַיָּבֹא יַעֲקֹב מִרְהַשְׁדָּה בְּעָרֵב וַתֵּצֵא לָאָה לְקִרְיַתוֹ וַתֹּאמֶר אֵלַי תָּבֹא...

מסכת הוריות דף י ע"ב

אמר רב נחמן בר יצחק : גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה, שנאמר : תבורך מנשים יעל אשת חבר הקיני מנשים באהל תבורך... אמר רבי יוחנן : שבע בעילות בעל אותו רשע באותה שעה, שנאמר : בין רגליה כרע נפל שכב וגו'.

לקוט שמעוני פרשת אחרי-מות תקפה

שלשה הם שברחו מן העבירה ושתף הקב"ה שמו בשמם, ואלו הם יוסף ופלטי ויעל, יוסף מנין, עדות ביהוסף שמו יה מעיד עליו שלא נגע בה, יעל מנין, ותכסהו בשמיכה, רבנן דהכא אמרין בסודרא, ורבנן דתמן אמרין במשיכלא, א"ר שמעון בן לקיש חזרנו על כל המקרא ולא מצאנו כלי ששמו שמיכה אלא 'שמי כה' שמי מעיד עליה שלא נגע בה אותו רשע.

האם

(ז) חֲדָלוּ פְּרִזּוֹן בְּיִשְׂרָאֵל חֲדָלוּ עַד שִׁקְמָתֵל דְּבוּרָה שִׁקְמָתֵי אֶם בְּיִשְׂרָאֵל :

(כח) בְּעַד הַחֲלוֹן נִשְׁקָפָה וַתִּיָּבֵב אֶם סִיסְרָא בְּעַד הָאֲשָׁנָב מִדּוּעַ בִּישׁ רַכְבּוֹ לָבֹא מִדּוּעַ אַחֲרוֹ פְּעָמֵי מִרְכָּבוֹתָיו : (כט) חֲכָמוֹת שְׂרוּתֶיהָ תַעֲנִינָה אֶף-הִיא תִשָּׁיב אֲמַרְיָה לָהּ : (ל) הֲלֹא יִמְצְאוּ יַחֲלָקוּ שְׁלָל רַחֵם רַחֲמָתִים לְרֹאשׁ גְּבֵר שְׁלָל צְבָעִים לְסִיסְרָא שְׁלָל צְבָעִים רַקְמָה צְבַע רַקְמָתִים לְצוּאָרֵי שְׁלָל :

ימי עיון בתנ"ך תשע"ט

הנשים במלחמת סיסרא (שיעור מס' 101) בלהא אדמנית

מסכת ראש השנה דף לג ע"ב

דכתיב: (במדבר כט) יום תרועה יהיה לכם, ומתרגמין: יום יבבא יהא לכוון. וכתיב באימיה דסיסרא בעד החלוון נשקפה ותיבב אם סיסרא. מר סבר: גנוחי גנח, ומר סבר: ילולי יליל.

ויקרא רבה פרשה כ

שכיון שחזר יצחק אצל אמו ואמרה לו אן הויתה ברי ואמ' לה נטלני אבא והעלני הרים והורידני גבעות, ואמרה ווי על ברה דרוותה, אילולי מלאך מן השמים כבר היית שחוט, אמ' לה אין, באותה שעה צווחה ששה קולות ווי כנגד שש תקיעות. אמרו לא הספיקה לגמור את הדבר עד שמיתה.

השבוי

(ל) הלא ימצאו יחלקו שלל רחם רחמתיים לראש גבר שלל צבעים לסיסרא שלל צבעים רקמה צבע רקמתיים לצוארי שלל:

(שמ"א ל, ב) וישבו את הנשים אשר בה מקטן ועד גדול לא המיתו איש וינהגו וילכו לדרגם:

(שמ"א ל, כד) ומי ישמע לכם לדבר הזה כי כחלקא חירד במלחמה וכחלקא חירד על הפלים נחזו יחלקו:

(דב' כא, י) כיתצא למלחמה על איביך ונתנו ה' א' בידך ושבת שבו: (יד) והיה אם לא חפצת בה ושלחתה לנפשה ומכר לאתמכרה בכסף לאתתעמר בה תחת אשר עניתה:

הצופה מלמעלה

תלמוד בבלי מסכת תמיד דף לב עמוד א

ואזל מטא להווא מחוזא דכוליה נשי, בעי למיעבד קרבא בהדיהו. אמרו ליה: אי קטלת לן - יאמרו נשי קטל, אי קטילנא לך - יאמרו מלכא דקטלוהו נשי! אמר להן: אייתו לי נהמא! אייתו ליה נהמא דדהבא, אפתורא דדהבא. אמר להו: מי אכלי אינשי נהמא דדהבא? אמרו ליה: אלא אי נהמא בעית, לא הוה לך באתרך נהמא למיכל, דשקלית ואתית להכא? כי נפיק ואתי, כתב אבבא דמחוזא: אנא אלכסנדרוס מוקדון, הויתי שטייא עד דאתיתי למדינת אפריקי דנשיא, ויליפת עצה מן נשיא.

תרגום לעברית: (אלכסנדר מוקדון) הגיע לעיר שהיתה מאוכלסת בנשים בלבד. רצה לערוך איתן מלחמה. הן אמרו לו:

אם תהרוג אותנו - יגידו הוא הרג נשים. ואם נהרוג אותך - יגידו נשים הרגו את המלך.

אמר להן: הביאו לי לחם. הביאו לו כיכר זהב על שולחן של זהב. אמר להן: האם בני אדם אוכלים כיכר זהב? הן ענו לו: אם רצונך בלחם רגיל האם חסר לך במדינתך שכיתתת רגליך עד לכאן?

בצאתו כתב על שער העיר: אני אלכסנדר מוקדון הייתי שוטה עד שהגעתי לארץ הנשים ושמעתי לעצותיהן...